

Za uspjeh nije dovoljan samo talenat

Poznavati Branka Sbutegu, značilo je uvijek vraćanje na ta raskršća života i odatle otkrivati uvijek nove puteve. Kotor Art je samo jedno od tih lijepih, umjetničkih raskršća prijatelja u čiji je život don Brankovo ime i formalno i suštinski neraskidivo utkano.

Pred značajan jubilej Don Brankovih dana muzike – njegovo deseto izdanje – razgovarali smo sa Ratimirom Martinovićem, direktorom tog festivala, koji se odvija u okviru Kotor Arta. Ovogodišnja festival održava se pod motom „Reminiscencije“, a kako je sam Martinović objasnio, u centru svega jeste čovjek koji je inicijator tog dešavanja i, ujedno, Kotor Arta. O poznanstvu sa don Brankom Sbutegom i sjećanju na vrijeme kada je sa njim sarađivao, Martinović kaže:

– Poznavati Branka Sbutegu, značilo je uvijek vraćanje na ta raskršća života i odatle otkrivati uvijek nove puteve. Kotor Art je samo jedno od tih lijepih, umjetničkih raskršća prijatelja u čiji je život don Brankovo ime i formalno i suštinski neraskidivo utkano.

Iako profesor na Akademiji umjetnosti Univerziteta u Novom Sadu, potcrtava da prati cjelogodišnja dešavanja na muzičkoj sceni u Crnoj Gori. Kada je riječ o koncertnoj sezoni, Martinović kaže da postoje relevantni razlozi zbog kojih je većina muzičkih događanja koncentrisana u ljetnjem periodu.

– U gradovima, naročito manjim, na cijeloj mediteranskoj obali, centralna kulturna dešavanja su smještena tokom ljetnje sezone. Ne slučajno. Jedina razlika je što ti gradovi i tokom godine imaju nešto razvijeniji kulturni život. Desiće se to i ovdje, i vjerujem da će i festivali sa svoje strane doprinijeti toj priči – optimističan je Martinović i podsjeća da je festival na čijem je čelu, gradu–domaćinu već obezbijedio koncertni Stenvej, a nada se i tribinama, rasvjeti, klimatizaciji.

Direktor Don Brankovih dana muzike kaže da, kao selektor jednog segmenta ljetnjeg festivala, teško može uticati na kreiranje ovdašnje kulturno–umjetničke, ali „da može dati lični primjer kroz institucije ili van njih“. No, on ujedno podsjeća da su uslovi i konkurencija sve nemilosrdniji, ali i ističe:

– Činjenica da imamo nekolicinu ljudi koji uspjevaju da prave proboje na međunarodnoj sceni treba da bude iskorišćena za promociju Crne Gore u svijetu kao i za promociju vrijednosti koji mladima treba da posluže za primjer. U situaciji u kojoj jesmo, čini mi se da više koristi zemlja može imati ukoliko podržava ove svoje „emisare“ u njihovim misijama po svijetu, nego ukoliko ih samo veže u birokratske čvorove neke institucije.

ANALITIKA: Don Brankovi dani muzike ove godine su reminiscencija na mnoge prostore, događaje, imena. Prije svega na don Branka Sbutegu, koji je inicirao možda i najznačajniju kulturnu manifestaciju u Crnoj Gori – Kotor Art. Kakvo je Vaše sjećanje na tog izuzetnog čovjeka?

MARTINOVIĆ: Teško mi je govoriti o njemu, a da to onima koji ga nisu poznavali ne zvuči kao čisto idolopoklonstvo. Oni manje brojni koji su imali sreću da ga lično poznaju, u koje i ja spadam, vjerujem da će bolje razumjeti tu vrstu fascinacije, jer on jeste bio čovjek koji je plijenio. Prije svega svojim obrazovanjem, inteligencijom, erudicijom, elokvencijom, duhom, ali ništa manje šarmom i humorom. Don Branko je bio konstantno okružen ljudima, volio ih je iznad svega. Bilo je neobično boraviti u društvima ljudi čiji bi se putevi ukrstili upravo zahvaljujući njegovoj širini interesovanja i potrebi da briše apsolutno sve lažne barijere među nama – profesionalne, rasne, starosne, polne, nacionalne, religiozne, obrazovne. Zaista – sve. U njemu su podjednako dobrog sagovornika nalazili predsjednici i pekari, pijanisti i naučnici, adolescenti i penzioneri, pravoslavni i katolici... Sa njim nije bilo tabu tema već, naprotiv, ogromna sloboda, hrabrost i gotovo djetinja želja da se shvati svijet u svim njegovim nijansama i slojevima, da se dokuči više i bolje, ispod površine na kojoj većina provodi cio svoj životni vijek. Poznavati Branka Sbutegu, značilo je uvijek vraćanje na ta raskršća života i odatle otkrivati uvijek nove puteve. Kotor Art je samo jedno od tih lijepih, umjetničkih raskršća prijatelja u čiji je život don Brankovo ime je i formalno i suštinski neraskidivo utkano.

ANALITIKA: Do sada ste bili u mogućnosti da rukovodite brojnim kulturnim događajima i institucijama, uključujući cijenjenu kotorsku muzičku školu „Vida Matjan“ i upravo ovaj, muzički segment Kotor Arta. Da li je sa takvih pozicija danas zaista moguće uticati na kreiranje kulturno–umjetničke scene jednog (manjeg ili većeg) prostora?

MARTINOVIĆ: Ja se prije svega bavim muzičkom umjetnošću na praktičan način – svirajući. Sve drugo, a tog drugog ima za prste obje ruke, radim sa velikom posvećenošću, ali i uz svijest o prioritetima i preferencijama. Ni sa jedne od ovih pozicija koje spominjete ne možete kreirati kulturne scene. Scena je ukupan sadržaj, koju čine i koncertna dešavanja, i predavanja, život akademske zajednice i naučnih institucija, i slobodni umjetnici i svi je oni u međusobnoj interakciji i interakciji sa publikom stvaraju. U toj komunikaciji isplivavaju nove ideje, preispituju stare i onda možemo govoriti o punom životu umjetnosti i kulturnoj sceni. Teško da, kao selektor jednog segmenta ljetnjeg festivala, možete to da kreirate. Ono što je u vašoj moći jeste da date lični primjer kroz institucije ili van njih. Moji doprinosi toj sceni – umjetnički i organizacioni – zajedno sa njihovim dometima su već 15 godina na uvidu javnosti.

ANALITIKA: Da li smatrate da u Crnoj Gori danas ima dovoljan broj domaćih poznatih i prepoznatljivih umjetnika? Što je potrebno Crnoj Gori da imena poput Vas, Romana Simovića, Borisa Kraljevića ili Miloša Karadaglića, ostanu u njoj?

MARTINOVIĆ: Ne znam kako da definišem šta je to dovoljno ili optimalno? I dovoljno za što? To je kao da se pitamo da li Crna Gora ima dovoljno dobrih sportista, bankara ili bilo kojih drugih profesionalca. Valjda ih ima onoliko koliko jedna zemlja od 600.000 duša može da ima. Sa druge strane, danas napraviti bilo kakav uspjeh u svijetu na bilo kom polju, a naročito umjetnosti, je jako teško. Nije dovoljan samo talenat. Uslovi i konkurencija su sve nemilosrdniji i činjenica da imamo nekolicinu ljudi koji uspijevaju da prave proboje na međunarodnoj sceni treba da bude iskorišćena za promociju Crne Gore u svijetu kao i za promociju vrijednosti koji mladima treba sa posluže za primjer. U situaciji u

---

kojoj jesmo, čini mi se da više koristi zemlja može imati ukoliko podržava ove svoje „emisare“ u njihovim misijama po svijetu, nego ukoliko ih samo veže u birokratske čvorove neke institucije.

ANALITIKA: U Crnoj Gori već dugo ne postoji zvanična koncertna sezona. Tačnije, ona je određena festivalima, koji se održavaju u različitim terminima tokom cijele godine. Koliko je to dobro za ovdašnju publiku?

MARTINOVIĆ: Iako nisam konstantno u zemlji, znam da ipak postoji sezona Crnogorskog simfonijskog orkestra, kao i da kulturni centar u Podgorici organizuje koncerte umjetničke muzike. Mislim da i obrazovne institucije – Muzička akademija na Cetinju, srednje muzičke škole u Kotoru i Podgorici – daju svoje doprinose u granicama svojih moći. Slažem se da je većina stvari fokusirana kroz festivalska dešavanja – većinom ljetnja – ali to je tako i u mnogo bogatijim sredinama na Mediteranu. U gradovima, naročito manjim, na cijeloj mediteranskoj obali, centralna kulturna dešavanja su smještena tokom ljetnje sezone. Ne slučajno. Jedina razlika je što ti gradovi i tokom godine imaju nešto razvijeniji kulturni život. Desiće se to i ovdje, i vjerujem da će i festivali sa svoje strane doprinijeti toj priči. U Kotoru smo otišli i korak dalje pa smo se obavezali i da festival, u zavisnosti od mogućnosti, svake godine ostavi ponešto gradu. Tako je došao koncertni Stenvej, nadamo se tribinama, rasvjeti, klimatizaciji... Sve u svoje vrijeme, postpuno, kako je jedino i ispravno.

ANALITIKA: Konačno, kao prvi čovjek manifestacije, sa kakvim planovima Don Brankovi dani muzike ulaze u drugu deceniju postojanja?

MARTINOVIĆ: Sa planovima da i dalje sačuvamo i negujemo dobru organizaciju ekipu, divne umjetnike, pažljivu i odanu publiku. Da nam tih deset godina budu lakši sa boljom infrastrukturom, sa više kvalitetnih umjetničkih i edukativnih programa, sa dužim trajanjem festivala, boljim instrumentima, prisnijom povezanošću sa lokalnim institucijama kulture, u zajednici evropskih i mediteranskih festivala, više sredstava, ranije regulisanim obavezama... Pusti planovi...

Kotor Art: Otvaranje 10. Don Brankovih dana muzike

Tradicionalno, na Dan državnosti Republike Crne Gore i jubilarno, 10. put, u Kotoru počinju Don Brankovi dani muzike. Ispred katedrale Sv. Tripuna 13. jula od 21 čas nastupiće čuveni pijanista Kemal Gekić, zatim Crnogorski simfonijski orkestar i Crnogorski horski ansambl, sastavljen od pjevača iz muzičkih škola u Kotoru i Podgorici, cetinjske Muzičke akademije i podgoričkog hora KUD „Stanko Dragojević“.

Kako je najavljeno na današnjem predstavljanju festivala, u prvom dijelu večerašnjeg koncerta Gekić će, uz orkestarsku pratnju, izvesti oba klavirska koncerta Franca Lista, čime će ujedno biti obilježen i jubilej 200. godina od rođenja og kompozitora. Hor, orkestar, kao i solisti sopran Snežana Savičić-Sekulić i bas Ivic Šarić, u drugom dijelu koncerta izvešće „Triptih“, za koji je crnogorski kompozitor Žarka Mirkovića dobio ovogodišnju Trinaestojulsku nagradu. Koncertima će dirigovati šef Crnogorskog simfonijskog orkestra Aleksej Šatski, i proslavljena umjetnica Darinka Matić-Marović.

Organizatori, na čijem je čelu direktor i selektor ovog festivala Ratimir Martinović, istakli su da je jubilej Don Brankovih dana muzike ne manje značajan i za cijeli Kotor Art, pod čijim se okriljem on održava. Naime, upravo je taj muzički festival bio okosnica oko koje se formirala danas objedinjena kulturna manifestacija od regionalnog značaja, čiji je domaćin grad Kotor.

Biće priređeno 16 koncerata i četiri majstorske radionice, sa umjetnicima iz 14 zemalja. Ovogodišnje „Reminiscencije“, kako su tematski određeni Don Brankovi dani muzike, prilika su da se publika podsjeti velikih imena koja su svojim nastupom obilježila deceniju postojanja festivala, ali takođe postali imena nastupima na kotorskim pjacama i scenama. Osim Darinke Matić-Marović i Gekića, gostovaće Edoardo Katemario, Stefan Milenković, Roman Simović i Miloš Karadaglić. Posebna pažnja usmjerena je na jubilej Lista, ali i koncerte predviđene za najmlađu publiku, što je, na neki način, već započeo nedavno završen Koterski festival pozorišta za djecu. Biće formiran novi ansambla festivala – Kotor Art Trio, koji čine violinista Roman Simović, klarinetista Aleksandar Tasić i pijanista Ratimir Martinović. Budući nastupi tog ansambla ujedno će predstavljati izuzetnu promociju samog Festivala. Premijeru će imati još jedna kompozicija Žarka Mirkovića. U pitanju je „Taraf Trio“, nastao kao porudžbina Festivala povodom decenije postojanja.

Konačno, biće ozvaničena saradnja sa Evropskom asocijacijom festivala – EAF, čiji bi punopravni član Festival trebalo da postane naredne godine, kao i sa festivalima u Granadi i Mostaru.

Nakon svečanog otvaranja, u petak će nastupiti duo violiniste Stefana Milenkovića i gitariste Edina Karamazova, na čijem će koncertnom programu biti djela Rilija, Bartoka, Šankara i Pjacle. Maja Volk i Beogradski fadisti u nedjelju će predstaviti tu tradicionalnu portugalsku muziku na koncertu „Lisabonska priča“, dok je za 20. jul najavljen nastup poznatog italijanskog gitariste Edoarda Katemarija, koji će izvesti kompozicije Sanca, De Falja, Turine, Paganinija i Tedeska.

Festivalski orkestar KotorArta, pod dirigentskom palicom Roberta Montenegra iz Urugvaja, nastupiće sa solistom na klaviru Hijejin Kim iz Južne Koreje 23. jula, a na repertoaru su djela Baha i Šuberta. Dva dana zaredom, 25. i 26. jula, biće priređen program za djecu „Kotorar–Tić“. Riječ je o edukativnim koncertima posvećenim Šopenovoj i Listovoj godišnjici, a svake večeri će po dva prirediti pijanistkinja Marina Milić–Apostolović. Novi nastup festivalskog orkestra najavljen je za 28. jul, kada će njime dirigovati Stefan Fras iz Njemačke. Japanski violinista Takaši Šimicu biće solista večeri na kojoj će, u pratnji kotorskog ansambla, izvesti kompozicije Griga, Paganinija i Šostakoviča. Dan kasnije ruski „Brahms Trio“, koji čine violončelista Kiril Rodin, violinista Nikolaj Sačenko i pijanistkinja Natalija Rubinštajn, prirediće koncert posvećen djelima umjetnika čije ime nose, kao i Rahmanjinova.

Posljednjeg dana jula kotorskoj publici će se predstaviti Predrag Janković, najpoznatiji crnogorski solista na harmonici, koji će te večeri izvoditi Albinonija, Skarlatija, Vivaldija, Belosickija, Zolotarjova, Šopena i Vlasova. Festivalski orkestar Kotor Arta ponovo će nastupiti 2. avgusta na Prčanju, izvodeći djela Lalija, Baha, Vebera i Kančelija sa renomiranim solistom Darkom Brlekom na klarinetu, i dirigentom Andresom Mustonenom iz Finske. Leonel Morales, pijanista sa Kube, prirediće solistički koncert 4. avgusta, na čijem će repertoaru biti Betoven, Rahmanjinov i Stravinski.

Premijerni nastup Kotor Art Trija biće 5. avgusta, kada će tri proslavljena umjetnika – Simović, Tasić i Martinović – izvesti već pomenutu novu kompoziciju Mirkovića, ali i one Stravinskog, Bartoka i Hačaturijana. Veliki ansambl kotorskog festivala na Prčanju će 7. avgusta izvesti Mocarta, Turinu, Ponsa i Britena. Dirigent će biti Enrike Batis iz Meksika, a solo dionice će izvesti portugalska flautistkinja Franćeska Salvemini.

Proslavljeni crnogorski gitarista koji živi i radi u Londonu, Miloš Karadaglić, imaće svoje veče 10. avgusta, na kome će promovisati novi album i pred domaćom publikom pokazati zbog čega je jedan od najprodavanijih solista klasične muzike u Velikoj Britaniji, ali i šire. Program čine djela Baha, Vilja–Lobosa, Albenica, Barioza, Granadosa i Domenikonija.

Desete Don Brankove dane muzike zatvoriće prošlogodišnji učesnici ovog festivala, flamenko igrači i muzičari iz španske Granade. Ujedno, to je prvi u nizu koncerata nastalih u saradnji Kotor Arta sa Internacionalnim festivalom muzike i plesa iz Granade.

Kotor Art: Duo Milenković – Karamazov na kotorskoj Ljetnjoj pozornici

Duo dvojice izuzetnih umjetnika – violiniste Stefana Milenkovića i gitariste Edina Karamazova, prirediće večeras koncert na Ljetnjoj pozornici u Kotoru, u okviru 10. Don Brankovih dana muzike.

Na drugom koncertu jubilarnog izdanja muzičkog festivala, koji čini okosnicu Kotor Arta, biće izvedena „Pjesme žudnje“ Terija Rajlija, „Rumunske igre“ Bele Bartoka, „Začarano praskozorje“ Ravija Šankara i ciklus „Istorija tanga“ Astora Pjacle.

Stefan Milenković je još kao dječak ušao u svijet profesionalnog bavljenja muzikom, a danas je jedan od izuzetno produktivnih umjetnika. Protekle koncertne sezone nastupao je, pored ostalog, sa Beogradskom filharmonijom i orkestrom Radio Televizije Slovenije, kao i Simfonijskim orkestrom Adane i Izmira. Uz to, sa gitaristom i lautistom Edinom Karamazovim imao je veliku turneju po Balkanu i snimio CD. Njegov najnoviji projekat, kao muzičara širokih stilskih interesovanja, predstavlja intenzivna saradnja sa gitaristom Vlatkom Stefanovskim i njegovim triom.

U protekloj deceniji Edin Karamazov je izgradio reputaciju najinteresantnijeg i najharizmatičnijeg lautiste koji osvaja pozitivne kritike Evrope i Amerike, zbog svoje sjajne virtuoznosti i emotivnog naboja njegovih izvođenja reperoara koji obuhvata djela nastajala od 16. vijeka do danas. Edin Karamazov je svoju muzičku karijeru započeo na gitari, prešavši kasnije na baroknu lautu 1998. godine. Kao besprijekoran izvođač i vrhunski tehničar na mnogim instrumentima koji se sviraju trzalicom, a koji potiču iz raznih zemalja i epoha, Karamazov je izvanredan izvođač koji nastupa u prestižnim koncertnim dvoranama: od Amsterdama, preko Berlina i Beča, do Londona. No, nerijetko ga slučajni prolaznici mogu čuti i tokom uličnih nastupa, jer, kako je sam rekao, muzika je za njega „i dalje neka vrsta cirkusa“.

Kotor Art: Lisabonska priča Maje Volk

„Lisabonska priča“ naziv je koncerta koji će ansambl Beogradski fadisti večeras održati na Ljetnjoj pozornici od 21 čas u okviru 10. Don Brankovih dana muzike, ovogodišnjeg Kotor Art.

Dramaturškinja Maja Volk, koja se kotorskoj publici već predstavila „Putovanjem oko svijeta za 90 minuta“, ove godine na se vraća na Kotor Art sa svojom grupom „Beogradski fadisti“, jednom od rijetkih van portugalskog govornog područja koji izvode tu vrstu muzike. Publika će imati priliku da uživa u koncertu koji je osmislila upravo Volk, a u kojoj će biti izvedene poznate fado numere.

– Beogradske fadiste čine sjajni ljudi i veliki muzičari, s kojima mogu pogledom da komuniciram na sceni. Bojan Knežević je jedan od najljepših muških vokala koje poznajem, mediteranskog senzibiliteta i podjednako dobar gitarista. Ivica Stjepanović svira kontrabas star 120 godina tako da zvuči kao violončelo, dok je Jovica Šošić virtuoz na svemu što pogleda – od harmonike, kontrabasa, gitare do portugalske gitare. U „Beogradskim fadistima“ je i Nevena Filipović, snažnog, emotivnog i dramskog glasa, te Maja Klisinski, perkusionistkinja i pjevačica, i Dejan Savić na kongama, sa kojim sarađujem godinama, a koji je brži, precizniji i temperamentiji od većine afro–muzičara – kazala je o svom sastavu Maja Volk.

Karte za koncert mogu se kupiti na Kamenom kiosku ili dva sata pred koncert na ulazu u Ljetnju pozornicu. U slučaju lošeg vremena, koncert će se održati u dvorani kotorskog Centra za kulturu „Nikola Đurković“.